

Hämeenlinnan hallinto-oikeudelle

VALITUS

Valittaja:

Luhangan kunta
Hakulintie 2, 19950 Luhanka
Puhelin 040 3479 201
Sähköposti: luhanka@luhanka.fi

1. Päätös, josta valitetaan

Keski-Suomen hyvinvointialueen aluevaltuuston päätös 9.12.2025 (§ 97), siltä osin kuin päätös johtaa palvelukeskus Tuuliharjun lakkauttamiseen.

2. Vaatimus

Luhangan kunta vaatii, että Hämeenlinnan hallinto-oikeus

- 1) kumoaa päätöksen palvelukeskus Tuuliharjun lakkauttamisesta tai
- 2) palauttaa asian tältä osin Keski-Suomen hyvinvointialueelle uudelleen valmisteltavaksi sekä
- 3) määrää päätöksen täytäntöönpanon kiellettäväksi, kunnes asia on lainvoimaisesti ratkaistu.

3. Valitusperusteet

3.1 Asian luonne ja oikeudellinen lähtökohta

Valituksenalaisessa asiassa on kyse Keski-Suomen hyvinvointialueen palveluverkkopäätöksestä, jolla palvelukeskus Tuuliharju on tarkoitus lakkauttaa osana sosiaali- ja terveydenhuollon palveluverkon toista vaihetta. Päätöstä ei voida arvioida pelkästään organisatorisena tai strategisena linjauksena. Kyseessä on päätös, jolla on välitön ja erittäin merkittävä vaikutus perusoikeuksien toteutumiseen, erityisesti oikeuteen riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Tällaisissa tilanteissa hallintotuomioistuimen arvio ei rajoitu vain toimivallan olemassaoloon, vaan kohdistuu myös päätöksenteon sisältöön, selvityspohjan riittävyyteen, harkinnan käyttöön sekä perusoikeuksien punnintaan. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan palveluverkkopäätökset eivät ole vapaan poliittisen harkinnan aluetta silloin, kun ne tosiasiallisesti heikentävät lakisääteisten palvelujen saatavuutta tietyllä alueella. Päätöksen lainmukaisuutta arvioitaessa keskeistä on, onko hyvinvointialue osoittanut järjestämisvastuunsa täyttymisen konkreettisesti ja todennettavasti myös muutoksen jälkeen.

3.2 Palvelukeskus Tuuliharju

Sote-uudistuksen keskeinen tavoite oli peruspalvelujen turvaaminen sekä kansalaisten yhdenvertaiset palvelut. Keski-Suomen hyvinvointialueen palveluverkko 2-päätös aiheuttaa

kuitenkin reuna-alueiden asukkaiden aseman heikentymistä ja vaikuttaa huomattavasti heidän perusoikeuksiensa toteutumiseen. Hyvinvointialueen päivitetty strategiset tavoitteet korostavat ihmislähtöisyyttä, sekä alueen halua edistää hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta. Tavoite on vahvistaa ikääntyneiden palveluissa ennaltaehkäisyä ja kevyempien palvelumuotojen tarjontaa, mutta palveluverkkopäätöksessä on päätetty lakkauttaa Luhangasta juuri näihin tavoitteisiin sopiva yksikkö.

Luhangan kunnan asukkaista (n. 700) noin puolet on ikääntyneitä, mikä on suurin osuus Keski-Suomen hyvinvointialueen kunnista. Vuonna 2021 Luhangassa toteutettiin merkittäviä uudistuksia ikääntyneiden palvelurakenteisiin tulevaa hyvinvointialuettakin ajatellen. Vanhainkodin laitoshoidosta on siirrytty palvelukeskusmalliin, jossa tarjotaan asumispalveluita. Palvelukeskus edustaa nykyaikaista hybridiasumista, joka sisältää sekä ympärivuorokautisen asumisen että kevyemmät, yhteisölliset palvelut. Tuuliharju-yksikkö toimiikin nykyaikaisena hybridiyksikkönä, jossa asukkaat ovat saavat tarvitsemansa hoivan ja tukipalvelut joustavasti ja oikea-aikaisesti. Henkilökunnan ammattitaito sekä tiivis yhteistyö Joutsan lääkärivastaanoton ja Sakuko-osaston kanssa ovat mahdollistaneet laadukkaan ja asukaslähtöisen saattohoidon omassa kodissa. Palvelukeskus ei ole pelkästään pieni 11-paikkainen tehostettua ympärivuorokautista hoivaa tarjoava yksikkö, vaan toimiva nykyaikainen koti 19 ikääntyneelle, jossa he saavat tarvitsemansa loppuelämän hoivan ja tuen.

Yksikössä viihtyvät sekä asukkaat, että henkilöstö, eikä henkilökuntavajeita tai suurta vaihtuvuutta ole esiintynyt. Rakennus on osittain vanha ja siinä on korjaustarpeita, mutta niitä voidaan tietenkin tehdä tarpeen mukaan. Tiloissa on tehty viimeisen vuoden aikana useita tarkastuksia mm. (omavalvonta, ympäristöterveys, palo- ja pelastus) ja näissä ei ole ilmennyt mitään huomautettavaa tilojen käytön suhteen.

Vaikka yksikköä pidetään hyvinvointialueella liian pienenä, se on osoittautunut toimivaksi ratkaisuksi. Asumispalveluiden peittävyys perusteella mikä on ollut yksi hyvinvointialueen peruste lakkauttaa yksiköitä Luhanka ei ole se kunta, jossa tehostettua asumispalvelua olisi liikaa johtuen juuri siitä, että tarjolla on myös keveämpää palvelua ja ennaltaehkäisyyn on panostettu aiempina vuosina enemmän: vuonna 2024 kunnan yli 75-vuotiaista ympärivuorokautisissa asumispalveluissa oli 4,9 % (Keski-Suomen hyvinvointialue 7,1 %, koko maa 6,4 %, lähde: Sotkanet). Tuuliharjun sijainti kirkonkylän keskellä tarjoaa erityistä turvaa alueen ikääntyville kuntalaisille.

3.3 Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain vastaisuus

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 4 § velvoittaa hyvinvointialuetta järjestämään palvelut väestön tarpeita vastaavasti siten, että ne ovat yhdenvertaisesti saatavilla ja alueellisesti saavutettavia. Lain 5 § edellyttää lisäksi, että palvelukokonaisuuden on oltava toimiva, laadukas ja hoidon jatkuvuuden turvaava, 6 § määrää, että hyvinvointialueen on järjestettävä palvelut väestön tarpeiden mukaisesti ja 7 §:n mukaan palvelujen on oltava riittäviä, laadukkaita ja yhdenvertaisesti saatavilla koko alueella. Järjestämislain kannalta ratkaisevaa ei ole se, että palvelu on muodollisesti olemassa jossakin hyvinvointialueen alueella. Ratkaisevaa on se, onko palvelu tosiasiallisesti saavutettavissa kohtuullisessa ajassa ja ilman kohtuutonta räsytystä niille asukkaille, jotka sitä tarvitsevat. Tuuliharjun lakkauttaminen merkitsee sitä, että palvelut siirtyvät naapurikuntiin tai Jyväskylään, jolloin asukkaan elinpiiri muuttuu ratkaisevasti ja voi mitä ilmeisemmin aiheuttaa puolison, sukulaisten ja ystävien näkemisen vaikeaksi puuttuvien liikenneyhteyksien vuoksi. Luhangasta ei ole julkista liikennettä käytettävissä naapurikuntiin.

Yleiset viittaukset muiden yksiköiden kapasiteettiin eivät täytä järjestämislain vaatimuksia ilman tarkempaa alueellista ja toiminnallista analyysiä. Pienillä paikkakunnilla ei ole myöskään yhtä helposti saatavilla yksityisiä palveluita, joilla voisi tarvittaessa paikata esim. tarvittavia kotiin vietäviä palveluita. Tämä tulisi huomioida myös kun tehdään palveluverkkouudistuksia ja vaikutusten arviointia. Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 5 §- pykälään viitaten on todettava, että palveluverkkouudistus esitys on Luhangan osalta alueellista syrjintää esim. Jyväskylään verrattuna.

3.4 Perustuslain 19 §:n rikkominen

Perustuslain 19 § turvaa jokaiselle oikeuden riittäviin sosiaali- ja terveystalviin. Oikeus ei ole pelkästään ohjelmallinen tavoite, vaan julkista valtaa sitova normi, joka ohjaa sekä lainsäädäntöä että yksittäistä päätöksentekoa. Perusoikeuden toteutumista arvioitaessa keskeistä on palvelujen tosiasiallinen saatavuus. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisukäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että palvelujen muodollinen olemassaolo ei riitä, jos ne eivät ole tosiasiallisesti saavutettavissa. Pitkät etäisyydet, kuljetusongelmat ja palvelujen keskittäminen voivat johtaa siihen, että perusoikeus ei toteudu käytännössä.

3.5 Perustuslain 6 §:n rikkominen

Perustuslain 6 §:n mukainen yhdenvertaisuusperiaate koskee myös julkisten sosiaali- ja terveystalviin alueellista saatavuutta. Julkinen valta ei saa ilman hyväksyttävää ja oikeasuhtaista perustetta asettaa tietyn alueen asukkaita olennaisesti huonompaan asemaan kuin muita väestöryhmiä. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisukäytännössä on johdonmukaisesti lähdetty siitä, että perusoikeuksien toteutumista ei voida arvioida pelkästään palvelujen muodollisen olemassaolon perusteella, vaan arvioinnin on kohdistuttava palvelujen tosiasialliseen saavutettavuuteen ja vaikutuksiin eri väestöryhmien asemaan. Taloudelliset tavoitteet voivat olla päätöksenteon taustalla, mutta ne eivät yksinään oikeuta perusoikeuksien tai alueellisen yhdenvertaisuuden olennaista heikentämistä.

3.6 Selvitysten ja vaikutusarviointien riittämättömyys

Hallintolain 31 §:n mukainen selvittämisvelvollisuus edellyttää, että viranomaisella on päätöksenteon perustaksi riittävät ja asianmukaiset selvitykset. Tässä valituksenalaisessa päätöksessä ei päätöksen tekoon ole viety yksiköstä oikeita tietoja. Asiavirheitä on yritetty korjata kunnan ja palvelukeskuksen taholta useaan kertaan tuloksetta. On toivottu johtavien viranhaltijoiden käyntiä yksikköön, jotta kaikilla olisi ymmärrys palveluista. Viranhaltijoiden käynti toteutui vasta 29.10.2025 kun palveluverkko 2 oli jo tehty. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisukäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että jos asian selvittäminen on ollut puutteellista eikä päätöksen vaikutuksia ole voitu arvioida luotettavasti, päätös on kumottava tai asia palautettava uudelleen valmisteltavaksi.

Valituksenalainen päätös perustuu yleisluonteiseen palveluverkkoselvitykseen, joka tarkastelee palvelurakennetta strategisella tasolla. Kustannukset ei ole kaikilta osin riittävästi nähtävissä, eikä niihin tarkennuksia ole viranhaltijoilta saatu.

Ennakkovaikutusten arviointi on tehty mutta siitä puuttuvat muun muassa:

- tarkempi tieto asiakkaiden hoitoisuudesta ja toimintakyvystä (RAI arviot) hyvinvointialueella ja koko Suomessa
- analyysi ikääntyneiden paikka- ja palvelutarpeesta Luhangassa ja koko hyvinvointialueella
- kotihoidon, ensihoidon, päivystyksen, turva-auttajapalvelun vuodeosastojen kuormitusvaikutukset palvelukeskuksen lakkauttamisen jälkeen? Tuuliharju jo olemassaolollaan tuo arjen turvaa esim. vanhusten rivitalojen asukkaille. Ilman näitä selvityksiä päätöksenteon tietopohja jää liian puutteelliseksi. Hallintotuomioistuimen vakiintuneen käytännön mukaan tällaisessa tilanteessa päätös on kumottava tai palautettava uudelleen valmisteltavaksi

3.7 Suhteellisuusperiaate ja vaihtoehtoisten ratkaisujen arvioinnin puute

Hallinnon yleisten oikeusperiaatteiden mukaan viranomaisen toimenpiteiden on oltava oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään. Suhteellisuusperiaate edellyttää, että viranomainen valitsee keinon, joka rajoittaa perusoikeuksia mahdollisimman vähän. Päätöksenteossa ei ole arvioitu vaihtoehtoisia, lievempiä ratkaisuja. Luhangan kunta on omassa lausunnossaan esittänyt. Vaihtoehtojen arvioinnin puute merkitsee sitä, että suhteellisuusperiaatetta ei ole noudatettu. Tämä heikentää päätöksen lainmukaisuutta olennaisesti.

3.8 Taloudellisten perusteiden oikeudelliset rajat

Hyvinvointialue on perustellut palveluverkon muutoksia taloudellisilla sopeutustarpeilla. Taloudelliset näkökohdat voivat olla hyväksyttäviä päätöksenteon lähtökohtia, mutta ne eivät oikeuta sivuuttamaan lakisääteisiä velvoitteita tai perusoikeuksia. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisukäytännössä on toistuvasti todettu, että taloudelliset perusteet eivät yksinään voi oikeuttaa palvelujen tosiasiallisen saavutettavuuden heikentämistä tai alueellisen yhdenvertaisuuden loukkaamista. Viranomaisen on osoitettava, että valittu ratkaisu on välttämätön ja oikeasuhtainen keino taloudellisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

3.9 Täytäntöönpanokielto

Täytäntöönpano aiheuttaisi peruuttamatonta haittaa. Yksikön lakkauttaminen on tosiasiallisesti peruuttamaton toimenpide. Kun yksikkö suljetaan, henkilöstö sijoittuu toisiin tehtäviin, toimintamallit purkautuvat ja yhteistyörakenteet lakkaavat. Vaikka päätös myöhemmin kumottaisiin, toiminnan palauttaminen olisi käytännössä erittäin vaikeaa. Täytäntöönpanokielto on välttämätön tehokkaan oikeussuojan turvaamiseksi. Ilman täytäntöönpanokieltä valituksen käsittely menettäisi merkityksensä ja perusoikeuksiin kohdistuva haitta toteutuisi ennen lainvoimaista ratkaisua.

4. Yhteenveto

Edellä esitetyillä perusteilla Keski-Suomen aluevaltuuston 9.12.2025 tekemä päätös (§ 97) on palvelukeskus Tuuliharjun lakkauttamisen osalta lainvastainen. Päätös on tehty puutteellisin selvityksin, vastoin hallintolain vaatimuksia, perustuslain turvaamia oikeuksia sekä järjestämislain velvoitteita. Päätös on kumottava tältä osin tai palautettava uudelleen valmisteltavaksi siten, että lain edellyttämät selvitykset ja vaikutusarvioinnit tehdään riittävän laajasti ja asianmukaisesti.